

Regio Deal De Waddeneilanden

Waardevol leven in een kwetsbare omgeving

Partijen:

1. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Hugo de Jonge, hierna te noemen: BZK;
2. De minister van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw Micky Adriaansens, hierna te noemen: EZK;
3. De minister van Infrastructuur en Waterstaat, de heer Mark Harbers, en de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, mevrouw Vivianne Heijnen, hierna te noemen: IenW;
4. De minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, mevrouw Mariëlle Paul, hierna te noemen: OCW.

Partijen genoemd onder 1 tot en met 4 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: het Rijk;

5. Gedeputeerde staten van de provincie Fryslân, namens deze: de heer Matthijs de Vries, hierna te noemen: Provincie Fryslân;
6. Gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland, namens deze: mevrouw Esther Rommel, hierna te noemen: Provincie Noord-Holland;
7. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Texel, namens deze: de heer Rob van der Zwaag, hierna te noemen: Gemeente Texel;
8. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vlieland, namens deze: de heer Michiel Schrier, hierna te noemen: Gemeente Vlieland;
9. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Terschelling, namens deze: mevrouw Caroline van de Pol, hierna te noemen: Gemeente Terschelling;
10. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Ameland, namens deze: de heer Leo Pieter Stoel, hierna te noemen: Gemeente Ameland;
11. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Schiermonnikoog, namens deze: mevrouw Ineke van Gent, hierna te noemen: Gemeente Schiermonnikoog;
12. Dagelijks bestuur van [*het openbaar lichaam ogv WGR*] Samenwerkingsverband De Waddeneilanden, namens deze: mevrouw Caroline van de Pol, hierna te noemen: Samenwerkingsverband De Waddeneilanden;

Partijen genoemd onder 5 tot en met 12 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan, hierna samen te noemen: Regio;

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

Begripsbepaling:

In dit convenant wordt verstaan onder:

- *Regio Deal*: convenant dat door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties eventueel een andere minister/staatssecretaris en één of meer regiopartners is gesloten om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers in een regio te verbeteren;
- *Regio Envelop*: het bedrag van €900 miljoen dat het kabinet beschikbaar heeft gesteld om in de periode van 2022 - 2025 nieuwe Regio Deals af te sluiten;
- *regiokassier*: publieke regiopartner, zijnde een provincie, gemeente of openbaar lichaam als bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen, die ten behoeve van de uitvoering van de Regio Deal de taak van kassier vervult of zal vervullen;
- *regionale private financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een private regiopartner;
- *regionale publieke financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een publieke regiopartner, niet zijnde een specifieke uitkering, opdracht of subsidie van het Rijk; *Bijdrage in natura*: een bijdrage van eigen arbeid, het verlenen van een dienst en het inbrengen of ter beschikking stellen van (on)roerende goederen zonder dat daar een (evenredige) tegenprestatie tegenover staat;

- *Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals*: betreft de specifieke uitkering waarin de juridische- en financiële kaders en verplichtingen voor het toekennen van de rijksmiddelen uit de Regio Envelop aan een regiokassier door het Rijk staan.

Algemene overwegingen

1. Krachtige regio's dragen bij aan een veerkrachtige samenleving. In Nederland staan we met elkaar voor grote opgaven. Opgaven, die in elke regio anders tot uiting komen. Elke regio is immers uniek, heeft een eigen verhaal, identiteit en kansen. Het is belangrijk om oog te hebben voor de specifieke opgaven en ontwikkelmogelijkheden per gebied en om de ontwikkeling van stad en landelijk gebied in samenhang te beschouwen.
2. Het gaat om regionale opgaven en kansen die de draagkracht van individuele overheidslagen overstijgen en waar interbestuurlijk samenspel en samenwerking met kennisinstituten, maatschappelijke organisaties en/of bedrijfsleven nodig is om de opgaven effectief op te pakken;
3. In Regio Deals werken regionale partijen en Rijk samen als partners om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers (met andere woorden, de brede welvaart) te vergroten. De kracht van de regio is hierbij het uitgangspunt.
4. Het kabinet stelt voor deze Regio Deals middelen beschikbaar uit de zogenoemde Regio Envelop, waaruit de Regio Deals vanuit het Rijk worden gefinancierd. Ook vanuit de regio zelf wordt gezorgd voor financiering. Ter ondersteuning van hun partnerschap hebben Rijk en Regio als vertrekpunt dat de rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale (publieke en/of private) financiering
5. De middelen uit de Regio Envelop dienen verder als vliegwiel voor extra investeringen in de regionale ontwikkeling zodat uiteindelijk vanuit de regio nog meer financiering wordt ingezet voor de aanpak van de regionale opgaven.
6. Deze integrale en gezamenlijke aanpak met bijbehorende financiering van zowel Rijk als regio is het onderscheidende karakter van de Regio Deals ten opzichte van reguliere beleidsinstrumenten.
7. Met de Regio Deal gaan Rijk en Regio een duurzaam partnerschap aan om de opgave die in de regio speelt gezamenlijk aan te pakken. Het ondertekenen van de Regio Deal is daarbij niet het eind, maar slechts het begin van de samenwerking.
8. De bijdragen uit de Regio Envelop zijn bedoeld als een tijdelijke impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij structurele exploitatiekosten van lange termijn investeringen geborgd moeten zijn.
9. Regio Deals gaan om meer dan alleen de gecoördineerde inzet van financiële middelen. Zij kenmerken zich ook door een sterke, continue inzet van alle betrokkenen, creëren nieuwe samenwerkingsvormen en niet-financiële ondersteuning om de, in de regionale opgave gestelde, ambities en doelen te bereiken. De Regio Deals hebben een lerend en adaptief karakter.
10. De in de Regio Deal gemaakte wederzijdse afspraken over ambitie, doelen, beoogde resultaten, inzet en aanpak zijn in gezamenlijk overleg en met onderlinge overeenstemming tussen Rijk en Regio tot stand gekomen.
11. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals vierde tranche worden door BZK beschikbaar gesteld als een specifieke uitkering op grond van de Regeling specifieke uitkering Regio Deals vierde tranche.

Deel 1 Aanleiding en inhoud Regio Deal

Specifieke overwegingen

Het gebied waarop de Regio Deal De Waddeneilanden betrekking heeft, wordt gevormd door Texel en vier van de vijf kleinste zelfstandige gemeenten van Nederland: Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. De eilanden vormen een uniek gebied in de wereld, grenzend aan Unesco Werelderfgoed en onderdeel van het Natura 2000 netwerk. De eilanden danken hun status en aantrekkelijkheid aan hun ligging: midden in een prachtig en kwetsbaar natuurgebied. De eilanden worden internationaal geroemd om hun rust, ruimte en natuur. Dit verschaft hun een ongekende aantrekkingskracht als toeristische bestemming. Een ander deel van de aantrekkelijkheid schuilt in de authentieke leefgemeenschappen op de eilanden. Wie naar de eilanden komt, wordt hier tijdelijk deelgenoot van. De kleine eilander gemeenschappen zijn hecht en zelfredzaam. Al vele decennia staan de eilanders pal voor behoud van hun natuurschoon en authenticiteit. Tegelijk

werken ze, jaar in jaar uit, keihard om gasten een aangenaam verblijf te bieden en te laten genieten van de prachtige omgeving.

De vijf eilandgemeenten hebben een bijzondere positie; ze vormen misschien wel de kleinste samenwerkende regio in Nederland. Maar als nationale en internationale hotspot voor toerisme en recreatie hebben de eilanden een unieke dynamiek.

Urgentie

Zeespiegelstijging, klimaatverandering, wooncrisis, vergrijzing en bereikbaarheid... op de Waddeneilanden komen op enkele vierkante kilometers mondiale, landelijke en lokale problematiek samen met urgente transitieopgaven. Er is nú actie nodig; de leegloop van de eilanden is immers al gaande, het voorzieningenniveau wordt al aangetast en het Klimaatakkoord vraagt nú om actie. Uit onderzoek van het Planbureau Fryslân¹ volgt dat het toekomstperspectief in deze regio onder druk staat.

Meer dan elders hangt op de eilanden alles met alles samen: zonder betaalbare woningen en goede bereikbaarheid loopt het eiland leeg, zijn er minder 'handen en hoofden' om de lokale gemeenschappen draaiende te houden en valt de basis weg onder voorzieningen voor onderwijs en zorg. Uitbreiding en groei van de economie zijn lange tijd gezien als manier om aan de toenemende druk het hoofd te bieden. Maar de eilanden willen nu een structurele oplossing, niet méér van hetzelfde. Vernieuwing en verduurzaming zijn een integraal onderdeel van het streven naar vitale gemeenschappen. De thema's wonen, leven, ondernemen, ontwikkelen en bereikbaarheid zijn daarom nauw verbonden met duurzame energie en circulaire economie.

Wonen & Leven

Ruimte voor wonen is op de eilanden schaars. Betaalbare woningen voor eilanders zijn moeilijk te vinden. Ook woonruimte voor personeel, nodig om de voorzieningen op de eilanden in stand te houden, is er te weinig. Het grote aantal toeristen (3 miljoen per jaar, 10 miljoen overnachtingen) ten opzichte van het aantal inwoners (25.000) legt veel druk op voorzieningen én op de leefbaarheid in de relatief kleine leefgemeenschappen. Daarbij speelt ook het ontbreken van achterland een bepalende rol; spreiding van de druk is nauwelijks mogelijk. Voorzieningen voor onderwijs, zorg en veiligheid staan door hun kleinschaligheid permanent onder druk.

Ondernemen, ontwikkelen, bereikbaar en verbonden

Vrijwel de gehele economie en een groot deel van de gemeentelijke financiën zijn direct en indirect afhankelijk van het toerisme. Dat maakt de eiland economieën kwetsbaar. Ook de bereikbaarheid is een punt van zorg. De reis naar de eilanden, per veerboot over de Waddenzee, is een uniek onderdeel van de eilandbeleving, maar voor eilanders is de bereikbaarheid soms problematisch vanwege de beperkte beschikbaarheid van vervoer van en naar de eilanden.

Duurzame energie en circulaire economie

Ambitieuze zijn de eilanden op het gebied van energietransitie en circulaire economie. Dat moet ook wel om ook in de toekomst zo onafhankelijk mogelijk te zijn van de aanvoer van energie en materialen. En met miljoenen gasten per jaar zijn ze een bijna perfecte etalage voor duurzame oplossingen. Maar ook hier wordt de draagkracht van de eilanden structureel overvraagd; om écht klimaatneutraal te worden moeten de eilanders niet alleen hun eigen energie- en materiaalgebruik verduurzamen, maar ook dat van een menigte aan gasten.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelen of programma's en bestaande samenwerkingsverbanden

De Regio Deal De Waddeneilanden draagt bij aan diverse opgaven uit het Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' en een aantal nationale beleidsdoelstellingen. Daarnaast sluit de Regio Deal De Waddeneilanden aan op diverse bestaande samenwerkingsverbanden. In bijlage 1 een overzicht.

---

¹ Factsheet Fries Sociaal Planbureau 2021

Waarom is er een rol voor het Rijk?

De uitdagingen die nu en in de toekomst op de Waddeneilanden afkomen, gaan de draagkracht van de eilandgemeenten te boven. De opgaven zijn complex en vaak meervoudig. De eilandgemeenten hebben een klein en compact ambtelijk apparaat (van ca. 27 fte op Schiermonnikoog tot 195 fte op Texel). Ambtenaren zijn vaak eenpitters die zich met meerdere beleidsterreinen bezighouden. De begrotingen zijn gering in omvang (van 8,5 tot 57 miljoen). Kortom: stuwkracht, middelen en menskracht zijn beperkt, terwijl de uitdagingen hetzelfde zijn als die van middelgrote gemeenten – en soms zelfs groter. Krachtenbundeling en samenwerking met het Rijk is noodzakelijk om ontwikkelingen in gang te zetten die nodig zijn voor leefbare, vitale en duurzame eilanden.

De Regio Deal De Waddeneilanden heeft een vliegwieleffect in het aanpakken van de uitdagingen die de regio op zichzelf niet zo eenvoudig kan realiseren. Naast investeringen, zorgen kennisuitwisseling, afstemming en samenwerking met het Rijk en de provincies voor het onderling verbinden van diverse initiatieven met het rijksbeleid en kan ruimte worden gecreëerd om ambities te versterken en te versnellen. Ook kan de Regio Deal De Waddeneilanden zorgen voor toegang tot nationale kennis- en beleidsnetwerken, experimenteeruimte en de verbinding met andere regio's met vergelijkbare opgaven. Dit sluit ook aan bij de bestaande afspraken uit het Waddenconvenant (zie bijlage).

Komen het volgende overeen:

1. Ambitie, doel, aanpak en beoogde resultaten Regio Deal De Waddeneilanden

Artikel 1 – Ambitie

Partijen hebben samen de ambitie met de Regio Deal De Waddeneilanden de brede welvaart voor de vijf Waddeneilanden te versterken. Partijen streven ernaar dat De Waddeneilanden bloeiende, levendige en leefbare eilandgemeenschappen zijn, nu en in de toekomst. Eilanden waar het prettig wonen, werken, ondernemen en recreëren is, met goede voorzieningen en een uitstekende bereikbaarheid. En waar duurzaamheid en een circulaire economie vanzelfsprekend zijn.

Artikel 2 - Doel

Om de ambitie te verwezenlijken hebben Partijen met de Regio Deal De Waddeneilanden tot doel om:

- meer passende woningen te realiseren en maatschappelijke voorzieningen te optimaliseren;
- bredere economie te realiseren, gastvrijheidssector te verstevigen, continuïteit en kwaliteit van het onderwijs te verhogen en werken en leren meer te combineren;
- de bereikbaarheid te verbeteren, het vervoer te verduurzamen en de digitale en mobiele dekking te optimaliseren;
- energiesysteem robuuster en innovatiever maken, eilander gebouwen sneller te verduurzamen en het eilander eigenaar- en ondernemerschap in de energietransitie te vergroten;
- gunstiger ontwikkelklimaat voor Circulaire Economie te ontwikkelen, dat wat de eilanden bieden optimaal te benutten en slimmer om te gaan met water.

Samenwerking

Naast de genoemde inhoudelijke doelen hebben partijen tot doel:

- de bestuurlijke en ambtelijke samenwerking binnen de regio en tussen de eilanden onderling te versterken; en
- de ambtelijke organisatie te verstevigen.

Deze doelen lopen als rode draden door de programmalijnen. Deze worden in belangrijke mate in de resultaten en aanpak van de Regio Deal De Waddeneilanden uitgewerkt.

Artikel 3 – Aanpak

In de uitvoering van de Regio Deal De Waddeneilanden worden de principes van programmatisch werken gehanteerd. Dat betekent dat de ambitie en doelen leidend zijn in de aanpak. Ook is het programma dynamisch van opzet wat betekent dat het zo nodig, op projectniveau, aangepast kan worden als nieuwe ontwikkelingen of inzichten daarom vragen. Tussen de verschillende programmalijnen, actielijnen, projecten/inspanningen zit veel onderlinge samenhang. In de uitvoering wordt daarom altijd gezocht naar zoveel mogelijk synergie tussen de projecten uit het programma, maar ook met projecten buiten het programma die bijdragen aan de doelen.

Bij veel projecten wordt samengewerkt met partners uit de triple helix. Ook inwoners, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders worden nauw betrokken. Bijvoorbeeld via in te stellen thematafels waarin vanuit verschillende achtergronden met elkaar kan worden gesproken over ontwikkelingen en oplossingen.

De triple-helix samenwerking wordt langs twee sporen verder uitgebouwd: enerzijds het verbreden en verbinden van bestaande initiatieven op de eilanden (zoals de Waddencampus) en anderzijds het realiseren van een centraal/gezamenlijk netwerk en coördinatiepunt in samenwerking met onder meer de Waddenacademie en de noordelijke kennisinstellingen. Vanuit 5 integrale programmalijnen en 15 actielijnen wordt aan de ambitie en de doelen gewerkt:

Programmalijn 1 GOED WONEN & LEVEN

1.1 Meer passende woningen realiseren

1.2 Maatschappelijke voorzieningen optimaliseren

- Woonruimte is het vliegwiel. Met het versnellingsgeld² woningbouw worden zo'n 75 woningen gerealiseerd tot 2025, oplopend tot 200 in 2030. Dit levert doorstroming op, betaalbare woningen voor eilanders en woonruimte voor personeel van de wal.
- Naast het realiseren van nieuwe woningen gaat het ook om het bereikbaar en betaalbaar houden van de bestaande voorraad en om het juiste gebruik ervan.
- Om effectief gebruik te maken van woonruimte als vliegwiel is het voor de leefbaarheid nodig op de eilanden blijvend te beschikken over voldoende passende maatschappelijke voorzieningen.
- In coproductie tussen professionals en vrijwilligers kan hierdoor iedereen van jong tot oud (zo veel als mogelijk) een leven lang meedoen op de eilanden. Zo wordt verdere ontgroening voorkomen doordat jonge gezinnen en personeel meer mogelijkheden krijgen om te blijven of terug te keren. Zij zijn van essentiële betekenis voor de toekomst van de lokale gemeenschappen.
- Voor de ouderen wordt vanzelfsprekend goed gezorgd. Zij willen op hun geliefde eiland blijven wonen als de zorgbehoefte toeneemt. Daarom komt er op elk eiland een plek waar ouderen kunnen wonen met passende zorg.
- Daarnaast komt er een onrendabele-toppenfonds, worden projecten opgestart rond innovatieve kleinschalige woningbouw en vindt onderzoek plaats naar hoe maatschappelijke- en jeugdvoorzieningen behouden en vernieuwd kunnen worden, passend bij de maatschappelijke ontwikkelingen en behoeften.

Programmalijn 2 TOEKOMSTBESTENDIG ONDERNEMEN & ONTWIKKELEN

2.1 Bredere economie realiseren

2.2 Gastvrijheidssector verstevigen

2.3 Continuïteit en kwaliteit van het onderwijs verhogen

2.4 Werken en leren meer combineren

---

² Dit betreft middelen die via de "Regeling eenmalige specifieke uitkering woningbouw Waddengemeenten" beschikbaar zijn gesteld. Deze regeling loopt tot 31 december 2032.

- Goed en passend onderwijs van 0 tot 16 jaar is de basis voor een levendige eilandgemeenschap. Voor knelpunten in het aanbod worden oplossingen gezocht. Op Schiermonnikoog komt een Leer- en Ontwikkelcentrum tot 16 jaar. Voor de oudere kinderen is op alle eilanden minimaal VMBO-onderwijs beschikbaar.
- Voor jongeren van de eilanden én het vasteland komen er MBO-opleidingen die relevant zijn voor de eilanden (energietransitie, horeca, toerisme, zorg).
- De (Amelandse) Waddencampus-aanpak waaiert uit over alle eilanden; studenten van hogescholen en universiteiten werken samen met ondernemers en inwoners aan duurzame ontwikkeling.
- Met onderwijs en bedrijfsleven creëren de eilanden creatieve broedplaatsen, en wordt ingezet op onderzoek en pilots met nieuwe (circulaire) bedrijvigheid, toekomstbestendige bedrijventerreinen en duurzaam toerisme. Zo wordt er gewerkt aan een bredere economie op de eilanden.

Programmalijn 3 OPTIMAAL BEREIKBAAR & VERBONDEN

3.1 Werken aan betere bereikbaarheid

3.2 Vervoer verduurzamen

3.3 Digitale en mobiele dekking optimaliseren

- De veerdienst³ is de belangrijkste voorziening die de eilanden kennen. Goede bereikbaarheid is essentieel voor behoud en ontwikkeling van de economie, vitaliteit en leefbaarheid.
- De eilanden onderzoeken hoe het vervoer kan worden verduurzaamd en meer passend wordt bij de (natuur)doelstellingen in het Waddengebied.
- Daarnaast wordt ingezet op autonoom goederenvervoer, komen er pilots met gescheiden vracht- en personenvervoer en onderzoek naar autoluwe overtochten, CO₂-neutraal goederenvervoer en de vervoerseffecten van vrije dagen (door vaste wisseldagen in de verblijfsrecreatie zijn nu nog vooral de maandag, vrijdag & zaterdag erg druk).

Programmalijn 4 DUURZAME ENERGIE

4.1 Energiesysteem robuuster en innovatiever maken

4.2 Eilander gebouwen sneller verduurzamen

4.3 Eilander eigenaar- en ondernemerschap in de energietransitie

Inwoners, ondernemers, overheid en onderwijs werken samen aan de energietransitie en leggen zo een basis voor een houdbare energievoorziening en een bredere en duurzame economie voor toekomstige generaties.

- Per eiland komt er een grondige energieverkenning, worden er innovatieve oplossingen geformuleerd en wordt er gewerkt aan concrete projecten, zoals aquathermieprojecten, duurzame ondernemerskringen (i.c.m. circulaire economie) en verduurzaming van recreatiewoningen, maatschappelijk vastgoed en woningen in het beschermd dorpsgezicht.
- Samen met eilander energiecoöperaties wordt gekeken naar de mogelijkheden om het eigenaar- en ondernemerschap in de energietransitie te vergroten en helpen ze elkaar met participatieprocessen en uitwisselen van best practices.

Programmalijn 5 CIRCULAIRE ECONOMIE

5.1 Gunstiger ontwikkelklimaat voor Circulaire Economie

5.2 Dat wat het eiland biedt optimaal benutten

5.3 Slimmer omgaan met water

Samen willen de eilanden de materiaalstromen drastisch verkleinen, uitstoot en ruimtegebruik verminderen en de kostbare zoetwatervoorraden beschermen tegen de invloed van klimaatverandering en zeespiegelstijging. Stap voor stap wordt toegewerkt naar een meer circulaire economie. Dit draagt bij aan het verbreden en verduurzamen van de economie en behoud van de aantrekkelijkheid van de eilanden.

---

³ Deze programmalijn heeft géén directe betrekking op de concessieverlening voor de Waddenveren (oost en -west) maar is flankerend.

- Waar mogelijk worden kringlopen op elk eiland gesloten; waar dat niet kan worden kringlopen in elk geval zo klein mogelijk gemaakt. Daarbij wordt de samenwerking gezocht met partijen op het vasteland en op de andere eilanden.
- Er worden meer materiaalstroomanalyses gedaan, een circulair ambachtsbedrijf opgericht, bouw-kringloopwinkels opgezet en onderzoek gedaan naar hergebruik van bedrijfsafval en plastics. Gemeenten gaan daarnaast vaker circulair inkopen. Dit vormt de basis voor verdergaande projecten op het gebied van lokale voedselproductie, circulair bouwen en circulaire festivals.
- Het waterthema wordt aangepakt voor zover het eiland-specifiek is: waterbesparing onder druk van toerisme en zoetwaterbeheer onder druk van oprukkende verzilting.

Samenwerking

De bestuurlijke en ambtelijke samenwerking binnen de regio en tussen de eilanden onderling te versterken

De bestuurders en ambtenaren van de eilanden gaan intensiever samenwerken, van plan tot uitvoering, en zo concrete resultaten boeken. Samen onderzoeken de eilanden wat de beste vorm hiervoor is. De Gemeenschappelijke Regeling (zie bijlage 1) kan hierop vervolgens worden doorontwikkeld. Het bestaande samenwerkingsverband en het samenwerkingsconvenant (zie bijlage 1) bieden een uitstekende en solide basis om enerzijds de bestuurlijke legitimatie goed te organiseren en anderzijds slagvaardig met twee verschillende provincies, het Rijk en publieke en private partners samen te werken.

Ambtelijke organisatie versterken

Omdat de ambtelijke capaciteit op de eilanden zeer beperkt is, trekken de eilanden voor de programma-organisatie (programmamateam, ontwikkelteams en projectleiderspool) extra mensen aan voor de uitvoering van de Regio Deal De Waddeneilanden. Hiervoor worden mensen van binnen en buiten de organisaties geworven. Voor de mensen uit de eigen organisaties betekent dit een aantrekkelijke mogelijkheid om zich dankzij de Regio Deal De Waddeneilanden te kunnen ontwikkelen. Voordeel voor de organisaties is dat er kennis wordt opgebouwd en resultaten makkelijker geborgd kunnen worden in de staande organisatie. Tegelijkertijd vraagt dit om vervangende capaciteit voor het gat dat deze mensen achterlaten op de eilanden. Voor de bekostiging van de extra benodigde uitvoeringscapaciteit wordt een bedrag uit de Regio Deal De Waddeneilanden gereserveerd (onderdeel uitvoeringskosten).

Artikel 4 – Beoogde resultaten

Partijen beogen met de Regio Deal De Waddeneilanden het doel te verwezenlijken door de volgende resultaten te behalen per actielijn (1.1 t/m 5.3):

Programmaliijn 1 GOED WONEN & LEVEN

1.1 Meer passende woningen realiseren

Eilandwonen: betaalbaar en beschikbaar

- De vijf eilanden streven naar uniformer huisvestingsbeleid; om o.a. illegaal woninggebruik tegen te gaan en de druk op de woningmarkt te verlagen
- Verkend wordt welke instrumenten kunnen worden ingezet om de woningen betaalbaar en beschikbaar te houden;
- Het streven is om een pasklare "gereedschapskist" te hebben waarmee de eilanden effectief aan de slag kunnen;
- Gezamenlijke kennis(ontwikkeling) om adequaat in te spelen op de actuele situatie en regels goed toe te passen. Op dit moment ontbreekt het op de eilanden aan voldoende capaciteit om alles op het gebied van wonen bij te houden.
- Met een gezamenlijke inzet van toezichthouders en juristen streven we er naar om op een nulstand te komen zodat het daarna vanuit de eilanden verder kan worden opgepakt en wordt geborgd voor de langere termijn.

Het nieuwe eilandwonen

- De eilanden hebben in beeld gebracht wat de mogelijkheden zijn voor kleinschaligheid en een andere manier van wonen, dicht bij de natuur en bij de beleefbaarheid van de eilanden en welke locaties daarvoor in aanmerking komen;
- Het streven is dat op elk eiland één initiatief is gestart en/of uitgevoerd.

Piekhuisvesting

- Voor alle eilanden is de behoefte aan voldoende slaapplekken voor tijdelijk personeel in beeld gebracht;
- Samen met ondernemers is gezocht naar initiatieven om deze ook te faciliteren;
- Het streven is dat in ieder geval op één van de eilanden een initiatief uitgerold waar de andere eilanden ook bij betrokken zijn.

Versnelling eilander woningbouw: onrendabele toppenfonds

- Met behulp van een onrendabele toppenfonds investeren we in betaalbare woningen en accommodaties voor maatschappelijke voorzieningen;
- De versnellingsgelden worden ingezet ten behoeve van de bouw van circa 75 betaalbare woningen.

1.2 Maatschappelijke voorzieningen optimaliseren

Multifunctionele gebouwen en verblijfsgebieden

- het streven is dat elk eiland één of meerdere multifunctionele gebouwen en verblijfsgebieden heeft waarin kunst, cultuur, educatie en welzijn samenkomen. Een inspirerende plek waar mensen elkaar ontmoeten en waar maatschappelijke voorzieningen en cultuurparticipatie een impuls kunnen krijgen.
- Op elk eiland is een initiatief gestart, geoptimaliseerd of toekomstbestendig ingericht.

Maatschappelijke voorzieningen onder de loep

Het streven is om maatschappelijke organisaties op het gebied van zorg, welzijn, sport en cultuur te ondersteunen bij het toekomstbestendig maken van de maatschappelijke voorzieningen, hiervoor worden:

- De behoeftes van deze organisaties in beeld gebracht;
- Initiatieven (financieel en organisatorisch) opgestart om het voor deze organisaties makkelijker te maken zich bezig te houden met de kernactiviteiten, een voorbeeld is een integraal stafbureau voor stichtingen en verenigingen.

Eiland-health

- Er is onderzocht welke eHealth mogelijkheden op de eilanden, in combinatie met de inzet van zorgmedewerkers, toekomstbestendig kunnen worden ingezet voor thuiszorg/-hulp en hulp/zorg in intramurale setting;
- Op één eiland is een pilot gestart op basis van de mogelijkheden die eHealth biedt.

Programmaliijn 2 TOEKOMSTBESTENDIG ONDERNEMEN & ONTWIKKELEN

2.1 Bredere economie realiseren

Creatieve broedplaatsen

- Op alle eilanden worden de mogelijkheden voor het stimuleren van innovatie door creatieve broedplaatsen verkend/onderzocht, waar mogelijk in combinatie met andere lopende initiatieven;
- Op Vlieland wordt als pilot een fysieke mogelijkheid gerealiseerd waar ondernemers met elkaar werken en (nieuwe) verbindingen tot stand te brengen;
- Er is een startbudget gereserveerd om te kunnen koppelen aan andere projecten/inspanningen (binnen en buiten de Regio Deal) om zo projecten verder te kunnen brengen.

Nieuwe economie

- Er wordt meer diversiteit gerealiseerd in pilots en projecten op de eilanden (bijvoorbeeld op het gebied van voedselproductie, visserij, creatieve industrie of zelfvoorzienende eilanden) voor het ontwikkelen van nieuwe vormen van bedrijvigheid;
- initiatieven worden ondersteund met netwerk en kennis;
- op tenminste 2 eilanden zijn van dit type initiatieven opgestart. Initiatieven worden begeleid om uit te groeien tot bedrijfsmatige exploitaties.

Eiland in bedrijf: toekomstbestendig bedrijventerrein

- Afgerond onderzoek inclusief handelingsperspectief (m.b.t.: effectief ruimtegebruik, toerisme, landschappelijke inpassing, verkeersveiligheid, duurzaam transport/vervoersstromen, circulariteit en afval, regulering) per eiland.

2.2 Gastvrijheidssector verstevigen

Duurzaam toerisme: een toekomstgerichte gastvrijheidseconomie

- Gezamenlijk onderzoek naar een optimale en duurzame toeristische infrastructuur, inclusief handelingsperspectief;
- Aanbrengen 'duurzame plus' (verduurzaming, innovatie of verstevigen netwerk) per eiland;
- Er wordt een gezamenlijke monitoring ontwikkeld als 'plus' op de bestaande toeristische monitoring. Op basis van gezamenlijke data werken aan oplossingen voor straks, want in de toekomst lopen de eilanden steeds vaker tegen de grenzen van toerisme aan;
- Een kennisplatform met meerdere partijen wordt operationeel.

2.3 Continuïteit en kwaliteit van het onderwijs verhogen

Het nieuwe leren: eilander Leer- & ontwikkelplekken

Om alle onderwijsvoorzieningen in de toekomst op de eilanden in stand te houden is een samenwerking tussen kinderopvang, peuterspeelzaal, basisschool, voortgezet onderwijs en vervolgonderwijs een noodzaak. Concreet wordt er een bijdrage geleverd aan:

- de onrendabele top van de bouw van het LOC op Schiermonnikoog en 't Skylger Jouw op Terschelling;
- onderzoek op de andere eilanden waarin de ervaringen van Schiermonnikoog en Terschelling worden meegenomen.

Eiland-praktijkgeschoold

- Op alle eilanden lopen initiatieven voor MBO 2 en / of MBO 3 BBL-opleidingen in de gastvrijheidssector, zoals gastheer/gastvrouw en basiskok en zelfstandig werkend kok. De

eilanden willen dit initiatief uitrollen over andere sectoren, zoals de zorg, transport, bouw, installatietechniek en groen. Daarnaast biedt het mogelijkheden voor volwassen eilanders om zich om te scholen;

- Verbreden opleidingsaanbod MBO: op ieder eiland is onderzoek gedaan naar (vernieuwende) concepten voor het uitbreiden van het onderwijsaanbod en mogelijkheden voor een leven lang leren. Tenminste 1 aanbeveling is geïmplementeerd c.q. 1 opleiding is gestart in samenwerking met onderwijspartijen. Opleidingen worden geïmplementeerd in de huidige onderwijssystemen.

2.4 Werken en leren meer combineren

Waddencampus 2.0: triple-helix in de praktijk

- Afgeronde inventarisatie naar behoefte voor (door)ontwikkeling van de samenwerkingen tussen hogescholen, universiteiten, studenten, ondernemers, overheden en organisaties per eiland in een 'waddencampus' aanpak;
- Op elk eiland is een livinglab/praktijkplaats/onderzoekslab actief;
- inrichten centraal coördinatiepunt voor ondersteuning en samenwerking (triple-helix).

Programmalijn 3 OPTIMAAL BEREIKBAAR & VERBONDEN

3.1 Werken aan betere bereikbaarheid

Transport en logistiek onder de loep

- Om toe te bewegen richting efficiënter transport over de Waddenzee naar de Waddeneilanden worden de potentie en effecten van het scheiden van vracht- en personenvervoer in beeld gebracht;
- de logistieke stromen worden in beeld gebracht;
- de geschiktheid van havens wordt onderzocht;
- op tenminste één Waddeneiland wordt een pilot optimaliseren horecatransport (5) en pilot goederenoverslag werkhaven uitgevoerd;
- Een vervolgproject is de optimalisatie van het bagagevervoer.

Autonoom goederenvervoer

Autonoom goederenvervoer kan mogelijk uitkomst bieden voor o.a. bagagevervoer, pakketten en bevoorrading van bedrijven.

- In de eerste fase wordt de potentie van autonoom goederenvervoer in beeld gebracht op de Waddeneilanden;
- Op basis van de uitkomsten wordt een pilot autonoom goederenvervoer uitgevoerd op tenminste één van de Waddeneilanden.

Slimme eiland mobiliteit

Een betrouwbare, frequente, duurzame manier van vervoer van personen over de Waddeneilanden zorgt er mogelijk voor dat mensen de auto laten staan (zowel eilanders als toeristen) en de infrastructuur minder belast wordt.

- Allereerst wordt een inventarisatie van de behoefte gedaan en worden de vervoersbewegingen per Waddeneiland in beeld gebracht;
- Er wordt een pilot uitgevoerd waarbij het OV anders wordt ingericht doormiddel van flexibel OV;
- Er wordt op tenminste één Waddeneiland een pilot gedaan met deelauto's.

3.2 Vervoer verduurzamen⁴

Agenda Autoluw

Stimuleren om de auto vaker aan de wal te laten staan met als concrete resultaten:

- pilot autoluwe overtocht naar Ameland;
- gezamenlijk onderzoek - handelingsperspectief duurzaam parkeren waddenhavens (vasteland), er wordt een start gemaakt met de optimalisatie van vier havens;
- pilot met lokale regelgeving op Schiermonnikoog.

Piekbelasting onder de loep

Het vervoer naar en op de eilanden is voornamelijk ingericht op de piekbelasting tijdens weekenden en de populaire aankomst- en vertrekdagen in het (hoog)seizoen. Een betere spreiding van de toeristenstroom betekent dat kleinere en minder diepgaande schepen mogelijk zijn.

- Onderzocht wordt of het loslaten van de wisseldagen bijdraagt aan een betere spreiding van het toerisme en het verminderen van piekbelasting;
- Daarnaast wordt de potentie om de bruine vloot (traditionele zeilschepen) als (extra) overtocht in te zetten in beeld gebracht.

Stimuleringsprojecten: bewegen, actief & gezond

Het stimuleren van fietsgebruik als volwaardig alternatief voor de auto helpt om de auto aan de wal te laten staan.

- Onderzoeken hoe dit effectief kan worden gestimuleerd;
- De uitvoering van een duurzame inrichting (bijvoorbeeld rustplaatsen voor sanitaire stop en opladen van fietsen) wordt ondersteund door middel van cofinanciering.

3.3 Digitale en mobiele dekking optimaliseren

Self-supporting Digital Islands

- Er wordt aansluiting gezocht bij het Europese initiatief Digital Islands en projecten waarbinnen gezamenlijk de mogelijkheden van digitale ontwikkelingen worden onderzocht op het gebied van o.a. autonoom vervoer, (toeristische)bezoekersdata, e-health, smart energy en smart water supply.

Meetnet leefbare Waddeneilanden

Met minicomputers kunnen factoren in de fysieke leefomgeving zoals geluid, licht, verkeersbewegingen en luchtkwaliteit gemeten worden.

- Het meetnet Leefbare Wadden zorgt ervoor dat het effect van voorgestelde maatregelen in de openbare ruimte met behulp van data te onderbouwen en te volgen zijn;
- Het meetnet Leefbare Wadden wordt gestart op één Waddeneiland en vervolgens uitgebreid naar de andere eilanden.

Programmalijs 4 DUURZAME ENERGIE

4.1 Energiesystemen robuuster en innovatiever maken

Slimme eilander energiesystemen

- Voor alle eilanden een toekomstbestendig en slim energiesysteem in beeld. Het realiseren van een fossielvrij, toekomstbestendig en slim energiesysteem op ieder eiland is een langdurig en zeer kostbaar proces, waarin overheden, netbeheerders, bedrijven en kennisinstellingen samenwerken. Binnen de Regio Deal worden gestructureerd en in samenwerking de goede keuzes in beeld gebracht en de uitvoeringskracht georganiseerd;
- Op ieder eiland een slim energieproject gestart of voltooid.
Op ieder eiland lopen innovatieve projecten, die ook een voorbeeld kunnen zijn voor elders in Nederland, bijvoorbeeld aquathermie uit zeewater op Terschelling en Vlieland, smart grid op Texel en een energierotonde op Ameland. Deze projecten zijn alle in ontwikkeling, en

---

⁴ De onder 3.2 genoemde projecten/inspanningen leveren ook waardevolle inzichten op voor nieuwe vervoersconcessies (veerboten en OV).

krijgen nu een forse steun in de rug door financiering van onderzoeken en andere ontwikkelactiviteiten, die af te ronden zijn binnen de Dealperiode. De middelen voor de daadwerkelijke investeringen komen uit andere bronnen. Daarmee krijgt de investering vanuit de Regio Deal een forse multiplier, en een leereffect elders in het land.

Eilanden werken duurzaam samen

- Gezamenlijke gecoördineerde samenwerking wordt operationeel om meer inhoudelijke, organisatorische en mogelijk ook financiële slagkracht te bereiken. Op alle eilanden zijn energiecoöperaties en bedrijven actief bezig met verduurzaming, vaak samen met overheden. Er is nog weinig structurele verbinding over de eilanden heen. Deze samenwerking wordt opgezet in het kader van de Regio Deal. Het resultaat is een effectieve samenwerkingsstructuur.

4.2 Eilander gebouwen sneller verduurzamen

Duurzame Waddendorpen

Op de eilanden staan relatief veel oude karakteristieke panden, deels in beschermde dorpsgezichten.

- De eilanden werken gecoördineerd aan de verduurzaming van die panden, startend met een inventarisatie;
- Er wordt een gezamenlijk adviesloket opgezet voor technisch en financieel advies voor eigenaren van de panden.

Duurzame eilander voorzieningen

Mede vanwege de hoge bezoekersaantallen zijn er relatief veel gebouwen en voorzieningen met een maatschappelijke functie.

- De eilanden werken gezamenlijk aan de verduurzaming door uitvoeringskracht en expertise gezamenlijk op- en uit te bouwen.

Duurzame recreatiewoningen

De verduurzaming van recreatiewoningen komt moeizaam op gang, deels omdat recreatiewoningen van particulieren in de stimuleringspakketten vanuit het klimaatakkoord in een blinde vlek zitten.

- De eilanden ontwikkelen een methodiek om de eigenaren actief tot verduurzaming te bewegen. Deze kennis is ook toepasbaar elders in het land, langs de kust en op de Veluwe zijn gebieden die vergelijkbaar zijn qua problematiek.

4.3 Eilander eigenaarschap en ondernemerschap in de energietransitie

Duurzame dialoog

- Op de eilanden werken overheden, energiecoöperaties en andere verbanden samen. De energietransitie biedt bovendien de kans om de economie van de eilanden te verbreden, via energieprojecten en toepassing van innovatieve technieken en werkwijzen;
- De eilanden stimuleren en ondersteunen het ondernemerschap op dit vlak, en streven naar een hoog percentage lokaal eigenaarschap. Dit past goed bij de ambitie van zelfvoorzienendheid van de eilanden.

Eilander Energiedienstenorganisatie

- De eilanden onderzoeken het vormen van een energiedienstenorganisatie, bijvoorbeeld om huizen te verduurzamen of om warmtenetten te exploiteren. Op de eilanden kan op kleine schaal worden onderzocht wat goede organisatievormen zijn. De resultaten kunnen op vele plaatsen worden gebruikt;
- Ervaringen worden uitgewisseld met andere regio's.

Duurzame Ondernemerskringen

Op enkele eilanden werken ondernemers samen aan verduurzaming.

- Binnen de Regio Deal wordt de samenwerking op en tussen de eilanden aangejaagd, om zo op alle eilanden te komen tot een duurzame ondernemerskring, die onderling kennis en ervaring uitwisselt;
- Er wordt een aanjager aangesteld die hier voor de gezamenlijke eilanden mee bezig gaat.

Programmaliijn 5 CIRCULAIRE ECONOMIE

5.1 Gunstig ontwikkelklimaat voor Circulaire Economie

Eilander materiaalstromen in beeld

- Van de vijf eilanden worden de materiaalstromanalyses per eiland in beeld gebracht. Deze helpen bij het prioriteren van alle acties en initiatieven op het gebied van circulaire economie;
- Daarnaast wordt op de vijf eilanden van ongeveer tien toonaangevende bedrijven een materiaalstromanalyse gemaakt per bedrijf, aan de hand van de gegevens van de bedrijven. Daarmee kunnen ondernemers concrete stappen zetten; hierbij worden ze vanuit de Regio Deal ondersteund en begeleid. Ook ondernemers die zich herkennen in de tien voorbeeldbedrijven worden begeleid.

Ondernemers circulair op weg

- Op alle eilanden zijn circulaire start-ups gestimuleerd en ondersteund;
- De levensvatbaarheid van circulaire ambachtsbedrijven (zie ook Programmaliijn 2) is onderzocht;
- Onderzocht is in hoeverre bedrijfsafval hergebruikt kan worden in combinatie met de circulaire ambachtsbedrijven;
- Er is een gezamenlijke koers voor de aanpak van plastic afval (vermijden, afbreekbaar maken of hergebruiken);
- Circulair denken en samenwerken is gestimuleerd met behulp van een campagne.

Circulaire eilandfestivals

- Circulaire ontwikkelingen bij de grotere en bekende festivals zijn versneld, onder meer met kennis die bij de festivalorganisaties en elders in het land al beschikbaar is;
- Festivalorganisaties delen hun circulaire kennis met de kleinere festivals en evenementen op de eilanden.

Circulair inkopen

- De eilandgemeenten hebben elk minimaal één circulaire inkoopcasus doorlopen;
- De ervaringen daarover zijn onderling gedeeld;
- Kennis van circulair inkopen wordt structureel opgebouwd op basis van ervaringen elders in het land;
- Kennisontwikkeling bij (kleine) toeleverende (eiland)bedrijven wordt gestimuleerd.

5.2 Dat wat het eiland biedt optimaal benutten

Circulaire eiland-bouw

- Laagdrempelig hergebruik van bouwmaterialen door bedrijven en particulieren wordt op alle eilanden gestimuleerd en waar mogelijk gefaciliteerd;
- één of twee innovatieve circulaire eilander toepassing(en) zijn ontwikkeld (bijvoorbeeld: geopolymeer-beton op Ameland);
- Op elk eiland wordt minimaal één bouwproject (woonhuis of utiliteitsgebouw) vanaf de start circulair ontworpen tot uitvoeringsgereedheid.

Vers van eilander bodem

- Verkorten van de voedselketen wordt het streven;
- Lokale voedselproductie wordt gekoppeld aan afnemersgroepen en met het thema gezonde voeding;
- Bestaande initiatieven voor zelfpluktuinen worden ondersteund;
- Promotie van lokale producten en stimulering van een aansprekend totaalaanbod voor de eilanden krijgen structureel aandacht;
- De inzet van reststoffen uit de voedselproductie (als meststof of als materiaal- of energiebron) wordt geoptimaliseerd;
- Door middel van demonstratieprojecten worden de eerste stappen gezet richting circulaire eiland-landbouw.

5.3 Slimmer omgaan met water

Grip op drinkwaterconsumptie

- gezamenlijke campagne voor drinkwaterbesparing, gericht op eilanders en toeristen.

Zoetwaterbeheer voor Waddeneilanden

- Up-to-date kennis over innovatief zoetwaterbeheer, in samenwerking met de belangrijkste stakeholders;
- Uitvoering van één of meer waterbeheer-initiatieven op elk van de eilanden.

Deel 2 Uitvoering & rapportage

Artikel 5 – Uitgangspunten

- Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal De Waddeneilanden. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal De Waddeneilanden zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de ambitie, het doel, de beoogde resultaten en de aanpak van de Regio Deal De Waddeneilanden zoals bedoeld in artikelen 1 tot en met 4. Op deze wijze zetten Partijen zich in om de regionale opgave van (de) regio De Waddeneilanden te realiseren.
- BZK reserveert maximaal € 15,5 mln. inclusief eventueel verschuldigde BTW vanuit de Regio Envelop als rijksbijdrage voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid. volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling. Maximaal 3% van de totaal ontvangen rijksbijdrage mag aan uitvoeringskosten oftewel VAT-kosten (Voorbereiding, Administratie en Toezicht) worden besteed. Van dit percentage kan onder omstandigheden worden afgeweken. De Regio reserveert minimaal een bedrag van in totaal 15,5 mln. aan regionale financiering voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Maximale rijksbijdrage ¹⁾	Regionale financiering	Totaal bedrag
Programmalijn 1 Goed wonen en leven *versnellingsgelden	€ 2,75 mln.	2,75 € mln. € 5mln.	€ 5,5 mln. € 5 mln. ²⁾
Programmalijn 2 Toekomstbestendig ondernemen en ontwikkelen	€ 3,25 mln.	€ 3,25 mln.	€ 6,5 mln.
Programmalijn 3 Optimaal bereikbaar en verbonden	€ 2 mln.	€ 2 mln.	€ 4 mln.
Programmalijn 4 Duurzame energie	€ 2,5 mln.	€ 2,5 mln.	€ 5 mln.
Programmalijn 5 Circulaire economie	€ 3 mln.	€ 3 mln.	€ 6 mln.
Uitvoeringskosten (VAT)	€ 2 mln. <i>12,9% van rijksbijdrage</i>	€ 2 mln.	€ 4 mln.
Bijdragen totaal maximaal *Exclusief Versnellingsgelden			
	€ 15,5 mln.	€ 15,5 mln.	€ 31 mln.
<i>Opbouw Regionale financiering excl versnellingsgelden</i>			
	Provincie Fryslân	€ 5,425 mln.	
	Provincie Noord-Holland	€ 2,325 mln.	
	Gemeenten	€ 7,75 mln.	
	Totaal	€ 15,5 mln.	
Bijdragen totaal maximaal *Inclusief Versnellingsgelden			
	15,5 mln.	€ 20,5 mln.	€ 36 mln.
<i>Opbouw Regionale financiering incl versnellingsgelden</i>			
	Provincie Fryslân	€ 5,425 mln.	
	Provincie Noord-Holland	€ 2,325 mln.	
	Gemeenten	€ 7,75 mln.	
	Versnellingsgelden	€ 5 mln.	
	Totaal	€ 20,5 mln.	

1) Dit bedrag is inclusief eventueel verschuldigde BTW.

2) In 2022 ontvingen de eilanden een bedrag van 5 miljoen euro van het Rijk (minimaal hetzelfde bedrag door de Regio te financieren) als bijdrage aan onrendabele toppen van woningen via de "Regeling eenmalige specifieke uitkering woningbouw Waddengemeenten". Daarmee is een deel van de plannen uit Programmalijn 1: Goed wonen en leven gedekt. De looptijd van deze regeling is 10 jaar (tot 31 december 2032) en loopt dus langer dan deze Regio Deal. Daarom is in dit overzicht de

helpt van die middelen meegerekend. Per project wordt er naar de mogelijkheid voor provinciale cofinanciering gekeken, de € 5 mln. is daarom nog niet verdeeld over bijdragen gemeenten en provincies.

3. De verdeling opgenomen in de tabel in het tweede lid geldt als uitgangspunt. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal De Waddeneilanden omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg zoals bedoeld in artikel 7, eerste lid, een gewijzigde verdeling afspreken. Op deze wijziging van Regio Deal De Waddeneilanden is artikel 12 van toepassing.

Artikel 6 - Regiokassier

Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal Gemeente Ameland de rol zal vervullen van regiokassier. De regiokassier draagt zorg voor het nakomen van de financiële kaders, zoals verwoord in de Regeling specifieke uitkering Regio Deals vierde tranche.

3. Governance uitvoering Regio Deal De Waddeneilanden

Samenwerkingsverband De Waddeneilanden is eindverantwoordelijk voor de Regio Deal. Er wordt aangesloten bij de bestaande structuren binnen de Gemeenschappelijke Regeling. Aanvullend daarop is een Stuurgroep samengesteld, met vertegenwoordigers uit Algemeen Bestuur (colleges), Dagelijks Bestuur (burgemeesters) en het Waddenkantoor (organisatie). Hierin krijgen ook de provincies, onderwijs en bedrijfsleven een rol.

Artikel 7 - Rijk-Regio-overleg

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal De Waddeneilanden en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg zorgt voor de coördinatie van de inzet van Partijen in het kader van de uitvoering van Regio Deal De Waddeneilanden de daarbij behorende uitwisseling van informatie en voor het bespreken van de voortgang, inclusief de in artikel 8 bedoelde monitoring.
2. Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, uiterlijk in de maand september, ten behoeve van de bespreking van de in artikel 8, tweede lid, bedoelde jaarlijkse voortgangsrapportage Regio Deal De Waddeneilanden;
3. Het Rijk-Regio-overleg formuleert en bewaakt de kaders waarbinnen de uitvoering van de Regio Deal De Waddeneilanden plaatsvindt.
4. Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit de volgende vertegenwoordigers:
  - a. vanuit de ministeries van het Rijk:
    - i. Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties;
    - ii. Infrastructuur en Waterstaat;
    - iii. Economische Zaken en Klimaat;
    - iv. Onderwijs, Wetenschap en Cultuur.
  - b. vanuit de Regio:
    - i. Provincie Fryslân;
    - ii. Provincie Noord-Holland;
    - iii. Samenwerkingsverband De Waddeneilanden.
5. Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze. Voor de uitvoering van de Regio Deal De Waddeneilanden maakt het Rijk-Regio-overleg hiertoe nadere werkafspraken en legt deze vast. Onder meer wordt in deze werkafspraken vastgelegd op welke wijze de Partijen verantwoording afleggen aan hun volksvertegenwoordigers en achterbannen.

4. Monitoring, evaluatie en communicatie Regio Deal De Waddeneilanden

Artikel 8 – Evaluatie en voortgang

Toelichting: in de Regio Deals zoeken we de balans tussen leren en verantwoorden. We willen dan ook naast de (voortgang op de) te realiseren projecten en resultaten, bekijken wat er is geleerd over wat de regionale opgave veroorzaakt en hoe deze effectief kan worden aangepakt.

1. De Regio brengt de beginsituatie van de regionale opgave in kaart. Daarnaast bepaalt de Regio een evaluatie-aanpak waarmee bijgehouden kan worden of de afgesproken inzet en aanpak (artikel 3) bijdraagt aan de doelen (artikel 2) van de Regio Deals. De beginsituatie en evaluatie-aanpak zijn beschreven in het voorjaar van 2024.
2. De Regio stelt éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op, met daarin:
  - a. de voortgang van de initiatieven en projecten;
  - b. in hoeverre partijen op schema liggen om de beoogde resultaten (artikel 4) te behalen.
3. De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt in concept voor 15 juni van ieder jaar voorgelegd aan Partijen.
4. De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken provinciale staten en gemeenteraden informeren. BZK gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.
5. BZK draagt zorg voor onderzoek, betreffende het geheel van de Regio Deals (o.m. de resultaten en effecten van de Deals voor brede welvaart). De Regio verleent haar medewerking hieraan.

Artikel 9 – Communicatie

1. Partijen communiceren eensluidend over de Regio Deal De Waddeneilanden. Hiertoe wordt gewerkt met een kernboodschap. De kernboodschap is: 'De Regio Deal geeft een stevige impuls aan de Waddeneilanden. Vijf bloeiende en levendige gemeenschappen, nu en in de toekomst. Dat is wat de eilanden willen zijn: de plek waar je een leven lang kunt wonen, werken en bijdragen aan je leefomgeving. Daar plukken bewoners, bedrijven én bezoekers de vruchten van.'
2. De communicatie over de Regio Deal De Waddeneilanden verloopt primair vanuit de regio door de Regio, via Samenwerkingsverband De Waddeneilanden, het Rijk draagt de kernboodschap ook uit via zijn eigen kanalen.
3. Er wordt een gezamenlijk communicatieplan besproken en nader afgesproken door het in artikel 7 bedoelde Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal De Waddeneilanden vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in het kader van de Regio Deal De Waddeneilanden. Hiervoor worden in het Rijk-Regio-overleg nadere werkafspraken gemaakt.

5. Slotbepalingen

Artikel 10 - Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal en/of de daaruit voortvloeiende maatregelen worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd en uitgewerkt in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 11 - Gegevensuitwisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheimhouden en deze geheel noch gedeeltelijk aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.
2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacygevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante

internationale, Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 12 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen, conform het gestelde in lid 2 tot en met 4 van dit artikel.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek tot wijziging schriftelijk kenbaar heeft gemaakt aan het programmateam Regio Deals BZK. Het programmateam Regio Deals BZK informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en draagt zorg voor agendering van het wijzigingsverzoek in het Rijk-Regio overleg. Wanneer vertegenwoordigers van Partijen niet kunnen deelnemen aan het Rijk-Regio overleg, kunnen zij hun instemming kenbaar maken via een e-mail.
3. Nadat alle Partijen aan het programmateam Regio Deals BZK kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt dit vastgelegd in het verslag van het Rijk-regio overleg. Het wijzigingsvoorstel wordt verwerkt in een addendum, die door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties wordt ondertekend. Het addendum, het verslag van het Rijk-Regio overleg en de verklaringen tot instemming worden als bijlage aan deze Regio Deal gehecht.
4. Het addendum wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

Artikel 13 - Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal De Waddeneilanden met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de Regio Deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.
3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal De Waddeneilanden krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 14 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal De Waddeneilanden als nieuwe partijen toetreden tot deze Regio Deal. Een toetredende partij dient de verplichtingen die voor haar uit het convenant voortvloeien te aanvaarden.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal De Waddeneilanden wordt gericht aan het programmateam Regio Deals BZK. Het programmateam informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan het programmateam Regio Deals BZK schriftelijk kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal De Waddeneilanden en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal De Waddeneilanden gehecht.

Artikel 15 – Nakoming

De Regio Deal is niet in rechte afdwingbaar. Partijen kunnen op tekortkomingen in de nakoming van de Regio Deal of van afspraken die daarmee samenhangen, bij de bevoegde rechter geen beroep doen.

Artikel 16 - Counterparts

De Regio Deal De Waddeneilanden kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 17 - Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal De Waddeneilanden.

Artikel 18 – Inwerkingtreding en looptijd

Deze Regio Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 31 december 2027.

Artikel 19 - Openbaarmaking

1. Deze Regio Deal De Waddeneilanden zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. BZK rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Artikel 20 - Strijd met Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals

Enige bepaling in deze Regio Deal die in strijd is met de Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals (zoals deze luidt op het moment dat de strijdigheid zich voordoet of alsdan in bestuursrechtelijke zin is vastgesteld) moet als niet-bindend worden beschouwd en zal, voor zover nodig, verwijderd en vervangen dienen te worden door een bepaling die bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. Het overige deel van de Regio Deal blijft in een dergelijke situatie ongewijzigd.

Artikel 21 - Ongeldigheid

Indien een bepaling van de Regio Deal Waddeneilanden enige mate als nietig, vernietigbaar, ongeldig, onwettig of anderszins als niet-bindend moet worden beschouwd, wordt die bepaling, voor zover nodig, uit de Regio Deal verwijderd en vervangen door een bepaling die wel bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. Het overige deel van de Regio Deal blijft in een dergelijke situatie ongewijzigd.

Artikel 22 - Publiekrechtelijke medewerking en toepasselijk recht

1. De in het kader van Regio Deal door Partijen te verlenen (publiekrechtelijke) medewerking laat de publiekrechtelijke positie en bevoegdheden van Partijen onverlet.
2. Op deze Regio Deal is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend,

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Hugo de Jonge

De Minister van Economische Zaken en Klimaat

Micky Adriaansens

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat

Mark Harbers

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat

Vivianne Heijnen

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs

Mariëlle Paul

Gedeputeerde staten van de provincie Fryslân, namens deze: de heer Matthijs de Vries

Gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland, namens deze: mevrouw Esther Rommel

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Texel, namens deze: de heer Rob van der Zwaag

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vlieland, namens deze: de heer Michiel Schrier

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Terschelling, namens deze: mevrouw Caroline van de Pol

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Ameland, namens deze: de heer Leo Pieter Stoel

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Schiermonnikoog, namens deze: mevrouw Ineke van Gent

Dagelijks bestuur van [het openbaar lichaam o.g.v. WGR] Samenwerkingsverband De Waddeneilanden, namens deze: mevrouw Caroline van de Pol

BIJLAGE 1

Bestaande samenwerkingsverbanden Waddeneilanden

Waddenconvenant 2015

Het Rijk (BZK), de provincies Fryslân en Noord-Holland en de vijf eilanden sloten in 2015 het Convenant Samenwerking Waddeneilanden (kortweg het 'Waddenconvenant'). Een belangrijk doel van dit Waddenconvenant is de totstandkoming van beter op de specifieke situatie van de Waddeneilandgemeenten afgestemde generieke wetgeving en beleidsuitvoering. De provincies spannen zich in voor een integrale en gebiedsgerichte benadering ten aanzien van beleidsvorming en regelgeving. Het ministerie van BZK zorgt door middel van een ambtelijke liaisonfunctie voor het bevorderen van de interdepartementale coördinatie op Rijksniveau ten aanzien van beleidsvoorbereiding en-uitvoering.

In de evaluatie van het Waddenconvenant in 2019 werd de dringende aanbeveling gedaan om de samenwerking tussen en met de Waddeneilanden verder te versterken, waarbij een Regio Deal werd genoemd als effectief vliegwiel voor verdere samenwerking op eiland-overstijgende vraagstukken. Met deze 'Regio Deal De Waddeneilanden' wordt hieraan nu verder invulling aangegeven.

Andere samenwerkingsverbanden

Naast het bovengenoemde Waddenconvenant zijn de eilanden actief betrokken bij de volgende samenwerkingsverbanden en -initiatieven.

Gemeenschappelijke Regeling De Waddeneilanden

De al langer bestaande samenwerking tussen de Waddeneilanden is in 2014 geformaliseerd en in 2018 vernieuwd. De gemeenschappelijke regeling heeft een eigen rechtspositie, een eigen structuur, eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden en vormt de basis voor de samenwerking in deze Regio Deal.

Agenda voor het Waddengebied 2050, Uitvoeringsprogramma en Waddengovernance

De Waddenzee is een uniek natuurgebied met de status van Unesco-Werelderfgoed. Daardoor is de invloed van het Rijk op de Waddenzee groot en zijn diverse NGO's en belangenverenigingen actief betrokken. Diverse Europese natuur- en milieuriichtlijnen zijn van toepassing. De Waddenzee grenst bovendien aan drie provincies en aan een groot aantal Waddengemeenten. Verschillende bestuurslagen zijn verbonden in de nieuwe governance voor de Waddenzee, zoals het Bestuurlijk Overleg Wadden, het Omgevingsberaad Wadden en de Beheerautoriteit Wadden. De afgelopen jaren hebben deze bestuurlijke partijen gewerkt aan een breed opgezet langetermijnperspectief: de 'Agenda voor het Waddengebied 2050' (met onder meer een hoofdstuk over brede welvaart). Het Programma Waddeneilanden is integraal opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de Agenda voor het Waddengebied 2050 en daarmee ook nauw verbonden met deze Regio Deal.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelen of programma's

- Zorgen dat de Waddenkust en de Waddeneilanden een aantrekkelijk woon- en werkgebied worden en blijven, als drager voor de leefbaarheid van het gebied. Dat is de centrale opgave in hoofdstuk 4.6 van het Uitvoeringsprogramma voor het Waddengebied 2050. Programmalijn 1, Goed wonen & leven, en Programmalijn 2, Toekomstbestendig ondernemen en ontwikkelen, sluiten hier goed op aan. Programmalijn 2 sluit daarnaast aan op de doelen van het gastvrijheidsbeleid, waarin duurzame ontwikkeling van de gastvrijheidssector wordt gestimuleerd.
- Het duurzaam bereikbaar houden en maken van het Waddengebied, is een van de opgaven die is vastgelegd in hoofdstuk 2 van het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026. Daarbij wordt gewerkt vanuit vier veranderdoelen: 1. de bereikbaarheid garanderen; 2. de mobiliteit verduurzamen; 3. het vaargeulonderhoud optimaliseren; 4. nieuwe mobiliteitsoplossingen voor de lange termijn ontwikkelen: emissieloos, impactarm en adaptief. Programmalijn 3, Optimaal bereikbaar en verbonden, sluit hier goed op aan.
- Programmalijn 4, Duurzame energie, sluit goed aan op het Nationaal Klimaatakkoord en op hoofdstuk 4.5 van de Agenda voor het Waddengebied 2050 over de energietransitie.

- Programmalijn 5, Circulaire Economie, ten slotte, sluit goed aan op het Nationaal Programma Circulaire Economie.
- Het kabinet wil water en bodem sturend laten zijn bij beslissingen over de inrichting van ons land. Door water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, kunnen we in Nederland ook in de toekomst met een ander en grillig klimaat blijven leven, wonen en werken. In een veilige omgeving, met een gezonde bodem, voldoende en schoon water. Met deze andere manier van denken in de ruimtelijke ordening kan ervaring op worden gedaan bij de Programmalijnen 1, 3 en 5.